

TÜRKİYE’DE ŞUBE AÇAN YABANCI BANKALARIN AKTİF KÂRLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER¹

Dr. Seda DOĞAN²

ÖZET

Bu araştırma, Türkiye’de şube açan yabancı bankaların Aktif kârlılık oranları (ROA) üzerinde özkaynak kârlılığı (ROE), likit aktiflerin aktiflere (LA) ve finansal varlıkların aktiflere (FV) oranlarının etkilerini incelemektedir. Araştırmanın örneklemi, Türkiye’de şube açan yabancı bankaların 2015:1-2023:4 dönemleri arasındaki 36 çeyreklik verilerden oluşmaktadır ve veriler Türkiye Bankalar Birliği web sitesinden elde edilmiştir. Araştırmada, panel veri analizi yönteminin çoklu doğrusal regresyon modeli uygulanmıştır. Bulgulara göre, modele ait otokorelasyon sorunu, sabit varyans sorunu ve specification hatasına yönelik sıfır hipotezleri, sorunların modelde bulunmaması sebebiyle reddedilmiştir. Ayrıca, ROA ile ROE ve LA arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki tespit edilirken, ROA ile FV arasında istatistiksel olarak anlamsız negatif ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık sektörü, Aktif kârlılığı, İçsel faktörler, Panel veri analizi

Jel Kodları: G21, M21, P17

¹ Araştırmaya ait veriler talep edildiği takdirde paylaşılabilir.

² Dr. Bağımsız Araştırmacı, E-mail: seddogan85@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2347-1107

FACTORS AFFECTING THE RETURN ON ASSETS OF FOREIGN BANKS OPENING BRANCHES IN TÜRKİYE

ABSTRACT

This study examines the effects of financial performance indicators on return on assets (ROA) for the foreign banks opening branches in Turkey. Return on equity (ROE), liquid assets to assets ratio (LA) and financial assets to assets ratio (FA) are included in the model as explanatory variables. The sample of the study consists of quarterly data of 36 foreign banks that opened branches in Turkey for the period 2015:1-2023:4. The data were obtained from the website of the Banks Association of Turkey. In the study, multiple linear regression model, one of the panel data analysis methods, is applied. According to the findings, the null hypotheses of no serial correlation, homoscedastic variance and non-existence of specification error are not rejected since these problems are not present in the model. In addition, a statistically significant positive association was found between ROA and ROE and LA, while a statistically insignificant negative association was found between ROA and FA.

Keywords: Banking sector, Return on assets, Internal factors, Panel data analysis

Jel Codes: G21, M21, P17

1. GİRİŞ

Dünyadaki finansal sistem kendine özgü bir yapıya sahiptir. Özellikle bankacılık sektörü, çoğu durumda, bir ekonominin kalkınma yönünü tanımlamaktadır. 1980'lerin sonlarından bu yana serbestleşme politikaları, 2007-2009 küresel finansal kriz, uluslararası finansal entegrasyon, teknolojik dönüşüm ve finansal inovasyon finansal sistemi önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu duruma istinaden yetkililer ve politika yapımcılar, son 30 yılda finansal sistemdeki ağırlığına bağlı olarak, bankacılık sistemini istikrara kavuşturmak için çeşitli düzenlemeler yapmışlardır (Abbas vd., 2022). Bunun nedeni rekabetçi bankacılık dünyasında, bankaların performanslarını ve verimliliklerini artırmaktır. Bu doğrultuda kârlılık, bir bankanın devam eden faaliyetlerini sürdürmesi ve hissedarlarının adil getiriler elde edebilmesi açısından çok önemlidir.

Bankacılık sektörünün kârlılığı ile iş döngüsü arasındaki ilişki, bankaların sağlamlığını ve istikrarını değerlendirmek için önemlidir. Bir ülkenin bankacılık sektörünün kârlılığının belirleyicileri üzerine yapılan araştırmalar, ülkelerin büyük bir kısmının bankacılık sistemine dayalı bir finansal sisteme sahip olmaları gerçeğini vurgulanmaktadır. Bankaların kârlılığının finansal sistemdeki payı arttıkça, bankacılık sektörünün mikroekonomik ve makroekonomik istikrar ve ekonomik büyümedeki işlevi daha da önemli hale gelmektedir. Mikro düzeyde kâr, bankacılık sektörünün vazgeçilmez koşulu ve fon kaynağıdır. Bu durum, yalnızca bir sonuç değil, aynı zamanda finansal piyasalarda artan rekabetin olduğu bir durumda gelişen bankacılık için de kaçınılmazdır. Makro düzeyde kârlı ve kazançlı bir bankacılık sektörü, olumsuz sıkıntılara daha iyi dayanabilir ve ekonomik sistemin gücüne güç katabilir. Bu açıdan kârlı ve sağlam bir bankacılık sektörü, olumsuzluklara dayanmak ve finansal sistemin kalıcılığına katkıda bulunmak için üstün bir konumdadır (Ali, Akhar ve Ahmed, 2011).

Bankaların kârlılığı bazı iç ve dış faktörlere bağlıdır. Bu faktörler bir bankanın net kazançlarını dalgalandırmada etkilidir. Bankaların güvenliklerini garanti altına almaları, iflas risklerini en aza indirmeleri ve daha da önemlisi aktif kârlılıklarını artırmaları için bankaların özkaynak kârlılıklarını ve aktif kalitelerini de önemli ölçüde yüksek tutmaları gerekmektedir. Likidite ise bir bankanın mevduat sahiplerine düzenli işlemlerde ödeme yapamama olasılığını azaltmaya yardımcı olmaktadır (Kumer ve Sayani, 2015). Bu bakımdan, bankaların aktif kârlılıklarını artırmaları için uygun likidite yönetiminin yanı sıra uygun özkaynak kârlılığı ve aktif kalitesi yöntemlerinin de sağlanması oldukça önemlidir (Alshatti, 2015).

Uluslararası finansal alanda yaşanan gelişmeler, uluslararası bankacılık faaliyetlerini hem artırmış hem de hızlandırmıştır. Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren birçok banka, farklı

ülkelere yerleşik olarak kurulum yapmadan yalnızca şube açmaktadır. Bu kapsamdaki şubeler, şubenin açıldığı ülkenin düzenlemeleri de dâhil olmak üzere farklı iki düzenlemeye tabii tutulmaktadır. Bu banka şubeleri, sürdürdükleri ticari bankacılığa ek olarak tacir bankacılık görevleri, factoring, forfaiting, kiralama ve danışmanlık türünde aktivitelerin yanı sıra yeni finansal teknolojik yenilikleri de küresel olarak sürdürmektedir. Bu doğrultuda açılan bu şubelerin genel amacı, stratejik olarak bölgesel bir ihtiyacı karşılamak ve yanı sıra sağladıkları hizmet karşılığında o bölgelerden kâr elde etmektir. Günümüzde, yapılan araştırmaların büyük bir kısmı hizmet verdiği ülkede yerleşik olarak kurulu olan, yerli ve yabancı sermayelerden oluşan mevduat, ticari ve kalkınma bankaları kapsamındadır. Söz konusu bankaların kârlılığını etkileyen iç ve dış faktörler, araştırmacıların yüksek oranda ilgi gösterdiği konular içerisinde yer almıştır. Literatüre bakıldığında, farklı bir ülkede şube açan yabancı bankaları ve onların kârlılığını araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanılamaması, araştırmanın motivasyonunu oluşturmuştur. Diğer bir ifadeyle, dış ticarete aracılık etmek için stratejik olarak açılan bu şubelerin faaliyet gösterdikleri bölgelerde, hedeflenen kârlılığı ne oranda sağlayıp sağlayamadıkları araştırma sorusunu oluşturmuştur. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, Türkiye’de şube açan yabancı bankaların aktif kârlılıklarını (ROA) etkileyen faktörleri incelemektir. Bu kapsamda araştırma için literatürden en sık kullanılan mikro faktörlerden özkaynak kârlılığı (ROE), likit aktiflerin toplam aktiflere (LA) oranı ve finansal varlıkların toplam aktiflere (FV) oranı seçilmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, Türkiye’de veya herhangi bir başka ülkede şube açan yabancı bankalar üzerine yapılan bir araştırmaya rastlanılamamıştır. Yapılan araştırmalar ve hatta bu çalışmada yer alan literatür özeti dâhi ticari, mevduat ve kalkınma bankalarını kapsamaktadır. Bu araştırma, Türkiye’de şube açan yabancı bankaları ele alması ve bu şubelerin ROA’larını içsel faktörlerin etkilerine yönelik incelemesi açısından diğer araştırmalardan farklıdır. Bu kapsamda, araştırmanın literatüre yeni ampirik kanıtları sunmayı hedeflemektedir. Bununla birlikte araştırma, bu bankaların 2015:1-2023:4 dönemleri arasındaki 36 çeyreklik veriyi Panel veri analizi yönteminin çoklu doğrusal regresyon modeli ile ele almıştır.

Araştırmanın geri kalan aşamaları, aşağıdaki gibi kurgulanmıştır. Birinci bölümde giriş kısmına yer verilerek konunun önemi vurgulanmıştır. İkinci bölümde, literatür yer almaktadır. Üçüncü bölümde, araştırmanın veri seti ve metodolojisi açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde, bulgulara yer verilirken, beşinci bölümde ise sonuç ve öneriler sunulmuştur.

2. AMPİRİK LİTERATÜR

Kârlılık, bankaların bankacılık sistemi içindeki konumunu belirtir ve banka yönetiminin kalitesini vurgular. Bankaların finansal performansı, kâr ve zarar hesabı aracılığıyla açıklanır. Bankacılık faaliyetinin pratik bir analizini yapmak için uzmanlaşmış literatür, bankacılık performans göstergeleri olarak adlandırılan bir dizi istatistiksel göstergeye atıfta bulunur. Bu atıflar, bankaların risk olarak gerçekleştirilen faaliyetlerinden başlayarak, bankacılık sektörünün faaliyetini ne ölçüde başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğinin bir yansımasını oluşturmaktadır (Munteanu ve Ilie, 2021). Bir bankanın aktif kalitesi ve likidite yeterliliğinin bozulması, banka müşterilerinin mevduatlarını geri almak için bankaya yönelmelerini ve bankanın zor duruma düşürmesinden dolayı, iflas etmesine dahi neden olabilir. Bu nedenle bankaların sorun dereceleri saptanırken likidite yeterliliği, aktif kalitesi, kârlılık düzeyi ve sermaye yeterliliği gibi birçok faktör dikkate alınmaktadır (Taysı ve Özgür, 2022).

Büyükoğlu (2023), Türkiye piyasasında işlem gören yerli ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2011-2021 dönemleri arasındaki kârlılık performanslarını, finansal oranlar vasıtası ile incelenmiştir. Bulgular, yerli sermayeli mevduat bankalarında sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve likiditenin kârlılık üzerinde etkili olduğu göstermiştir. Akkaynak (2022), Türkiye borsasında işlem gören bankaların ROA, ROE ve net faiz marjı (NFM) üzerinde etkili olan içsel faktörleri incelediği araştırmasında, LA'nın bağımlı değişkenler üzerinde anlamsız olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karakaş ve Acar (2022), Türkiye'deki 20 ticari bankanın 2002:4 - 2020:4 dönemleri arasındaki çeyreklik verilerini kullanarak, bankaların likidite ile kârlılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgular, ; LA'nın ve cari oranın ROA'yı pozitif, ROE ve NFM'yi negatif, asit-test oranının ROA'yı negatif, ROE'yi ve NFM'yi pozitif, kredi/mevduat oranının her üç kârlılık rasyosunu da negatif yönlü etkilediğini göstermiştir. Genel olarak bakıldığında, likidite ile kârlılık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Thi Doan ve Bui (2021), 2013-2018 dönemi için 26 Vietnam ticari bankasında, likiditenin ROA üzerindeki etkisini incelemişler ve LA'nın ROA üzerinde negatif yönlü etkisinin olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Öndeş ve Osman (2020), Türkiye'deki aktif büyüklüğüne göre en büyük 10 bankanın 2008-2017 dönemlerine ait verilerini kullanarak, LA ve kredilerin mevduata oranının ROA ve ROE'yi negatif, mevduatın yükümlülükler oranının ROA'yı negatif ve likit aktiflerin kaynaklara oranının ROE'yi negatif olarak etkiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Doan ve Niu (2020), ABD bankalarında, aktiften ve yükümlülüklerden sağlanan likiditenin ROA üzerindeki etkisini incelemişler ve yükümlülüklerden sağlanan likiditenin ROA ile pozitif, aktiflerden sağlanan likiditenin ROA ile negatif ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Cheng vd., (2020), Güney

Afrika’da faaliyet gösteren 54 bankanın 2012-2018 dönemleri arasındaki verilerini kullanarak yaptıkları araştırmalarında, LA, asit test oranı ve cari oran ile ROA, ROE ve NFM arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Pointer ve Khoi (2019), Vietnam borsasında işlem gören bankalar üzerine yaptıkları araştırmada, ROA üzerinde ROE’nin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu tespit etmişlerdir. Abu Bakar vd., (2018), Malezya’da faaliyet gösteren 21 katılım bankasının 1998-2017 yılları arasındaki verileri ile yaptıkları araştırmalarında, LA’nın ROA ve ROE üzerinde oluşturduğu pozitif yönlü etkisinin belirli bir süreden sonra (likiditenin fırsat maliyeti nedeniyle) negatife dönüştüğü sonucuna ulaşmışlardır. Dizgil (2017), Türk bankalarında, aktif bakımından en büyük 10 mevduat bankasının 2009-2017 dönemleri arasındaki verileri ile mikro faktörlerin kârlılık üzerindeki etkilerini inlemiştir. Bulgular, ortalama ROA ile sermaye yeterlilik rasyosu (SYR), faaliyet giderleri oranı, FV; ortalama ROE ile SYR, faaliyet gideri ve LA arasında da anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, ortalama ROA ile faaliyet gideri oranı ve FV arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Parvin vd., (2014), Bangladeş ticari bankalarının kârlılığı üzerine yaptıkları araştırmada, likidite ve banka büyüklüğünün ROA üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Doğru (2011), Türkiye borsasında işlem gören tek bir banka üzerinde yaptığı araştırmasında, ROA üzerinde LA’nın pozitif etkili fakat istatistiksel olarak anlamsız olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, LA’nın ROA üzerinde olumlu etkisinin olduğunu tespit eden Ibe (2013), Lartey vd., (2013), Rasul (2013) gibi birçok araştırmanın yanı sıra, olumsuz etkileri olduğu sonucuna varan Nimer vd. (2013), Nimer vd. (2015) gibi araştırmalarda bulunmaktadır.

Bankaların karlılığı üzerine incelenen literatür, bankaların ROA’ları üzerinde birçok belirleyicinin olduğunu göstermektedir. Önceki araştırmalara göre bankaların kârlılığını belirleyen faktörler iki ana gruba ayrılmıştır. Birinci grup, varlık yapısı, varlık kalitesi, sermaye, finansal yapı, verimlilik ve büyüklük gibi her bankaya özgü olan ve birçok durumda yönetim kararlarının doğrudan etkisinin olduğu bir grup kârlılık belirleyicileridir. İkinci grup belirleyiciler ise kârlılığı endüstri yapısı ve bankacılık sisteminin faaliyet gösterdiği, makroekonomik ortamla ilişkilendiren ekonomik büyüme, enflasyon ve faiz oranları gibi dışsal faktörleri içermektedir. Bu araştırmada, önceki araştırmalarla (Büyükoğlu, 2023; Karakaş ve Acar (2022); Akkaynak, 2022; Thi Doan ve Bui, 2021; Öndeş ve Osman (2020); Doan ve Niu, 2020; Cheng vd., (2020); Pointer ve Khoi, 2019; Abu Bakar vd., (2018); Dizgil (2017); Parvin vd., 2014; Doğru, 2011) uyumlu olarak ROA bağımlı değişken, kârlılık belirleyicisi olarak ROE, likidite belirleyicisi olarak LA oranı ve aktif kalitesi belirleyicisi olarak FV oranı

bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda bu araştırma, literatür göz önünde bulundurularak ROE, LA ve FV değişkenlerinin ROA üzerindeki etkilerini incelemektedir. Araştırmada, Panel veri analizi yönteminin çoklu doğrusal regresyon modeli uygulanmıştır. Ayrıca bu araştırma, Türkiye’de şube açan yabancı bankaların ROA’ları ile ROE, LA ve FV oranları arasındaki ilişkiyi, 2015:1-2023:4 dönemleri arasında incelemesi açısından önceki araştırmalardan farklılık göstermektedir ve literatüre bu açıdan katkı sağlaması hedeflenmektedir.

3. VERİ SETİ VE METODOLOJİ

Bu araştırma, Türkiye’de şube açan yabancı bankaların aktif kârlılığı üzerinde etkili olan faktörleri incelemektir. Araştırmanın örnekleme, Türkiye’de şube açan yabancı sermayeli bankaları kapsamaktadır. Araştırmada, bankaların 2015:1-2023:4 dönemleri arasındaki 36 çeyreklik veri kullanılmıştır. Analize tabii bankalardan toplamda 180 firma/yıl gözlem elde edilmiştir. Araştırmada, ROA bağımsız değişken olarak seçilirken, bağımsız değişkenlere bankaların likidite kalitesini göstermek için LA, aktif kalitesini göstermek için FV ve karlılığın etkisini göstermek için de ROE seçilmiştir. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)’nin hak ve menfaat açısından bankacılık sektörünü koruması ve bankaların haksız rekabetini engelleyerek, bu rekabeti bankalar arasındaki güç dengesini eşit seviyede koruyabilmesi açısından güvenilir bir kurum olması sebebiyle değişkenlere ait veriler, TBB web sitesinden elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan verilerin TBB’den elde edilen ekonometrik değerlerden oluşmasından dolayı analizde, nesnel sonuçlar elde edilebilmesi için Panel veri analizi yönteminde çoklu doğrusal regresyon modeli uygulanmıştır. Bu doğrultuda araştırmadaki bankalara ilişkin bilgiler Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Örneklem ve Analiz Dönemleri

Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar		Zaman Aralığı
1	Bank Mellat	2015 Q1 - 2023 Q4
2	Habib Bank Limited	2015 Q1 - 2023 Q4
3	Intesa Sanpaolo S.p.A.	2015 Q1 - 2023 Q4
4	JPMorgan Chase Bank N.A. (Önceki Adı: The Chase Manhattan Bank)	2015 Q1 - 2023 Q4
5	Société Générale (SA)	2015 Q1 - 2023 Q4

Türkiye’de 2023 yılı verilerine göre 62 banka bulunmaktadır. Bu bankalardan 5 tanesini Türkiye’de şube açan yabancı sermayeli bankaların şubeleri oluşturmaktadır. Bu şubeler, faaliyet gösterdikleri birçok ülkede, o ülkelerin içinde buldukları refah düzeyinden, ekonomik düzenlemelerinden, ekonomik potansiyeli ve politik uygulamalarından, dış ticaret (ithalat ve ihracat) hacminden, haberleşmedeki ve ulaşımdaki teknolojik gelişmelerinden, fon ihtiyacından, mevzuat ve yasal düzenlemelerinden ve ülke kapsamındaki işletmelerin uluslararası düzeye yönelmelerinden etkilenmektedir. Açıldıkları ülkelerde, stratejik olarak önemli bir rol üstlenen bu şubeler, buldukları ülkelerin uyguladıkları para politikaları ve yatırım yapmak isteyen yabancı sermayelerin ülkeye davet edilmesi gibi gelişmelerden de yüksek oranda etkilenmektedir. Bu doğrultuda araştırmaya tabii banka şubelerinin ve araştırma zaman aralığının yukarıda bahsedilen durumlardan ne seviyede etkilendikleri, kârlılık oranlarındaki değişim ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte araştırmaya tabii 5 banka içinde yer alan Intesa Sanpaolo S.p.A. bankasına ait şube, Türkiye’de 2014 yılının 2. çeyreğinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu nedenle, araştırma analizinden sağlıklı bulgular elde edilebilmesi ve Intesa Sanpaolo S.p.A. bankasına ait şubeden uygun veriler sağlanması açısından, analiz dönemi 2015 yılının 1. çeyreğinden başlatılmıştır. Ayrıca, araştırmanın yapıldığı dönem içerisinde şubelere ait 2024 yılı verilerinin TBB web sitesinde henüz yayımlanmamış olması, araştırma dönemini 2023 yılının son çeyreği ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada kullanılan değişkenlere yönelik bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Analizde Kullanılan Değişkenler

Değişkenler	Analiz Kodları
Aktif Kârlılık Oranı	ROA
Özkaynak Kârlılık Oranı	ROE
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	LA
Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler	FV

3.1. Araştırmanın değişkenleri

Araştırmada kullanılan değişkenlerin tamamı, daha önce bankacılık üzerine yapılan çalışmaların literatür taraması sonucunda belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmada bir bağımlı değişken kullanılmıştır. Bu değişken, bankacılık literatüründe yaygın olarak kullanılan ROA oranıdır. Trujillo-Ponce'ye (2013) göre aktif kârlılık oranı, bankaların verimliliğini ve operasyonel performansını karşılaştırmak için belki de en önemli orandır. Bu oran, bankanın finanse ettiği aktiflerinden elde ettiği getirileri dikkate almaktadır. Ayrıca ROA, öncelikle yönetsel verimliliğin bir göstergesidir, buna rağmen bilanço dışı faaliyetler nedeniyle yanıltıcı da olabilmektedir. Hawaldar vd., (2022), Punagi vd., (2022), Sari ve Endri (2019), Karahanoğlu (2017), Trujillo-Ponce (2013) ve Staikouras ve Wood (2011) gibi araştırmacılar, bankalar üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında, ROA'yı bağımlı değişken olarak kullanmışlardır. Araştırmada, ROE oranı, LA oranı ve FV oranı bağımsız değişkenler olarak kullanılmıştır.

Bağımsız değişkenlerden ilki, ROE oranıdır. Trujillo-Ponce'ye (2013) göre ROE, bankalar üzerine yapılan araştırmalarda, hissedar fonlarının getirisinin bir ölçüsü olarak kullanılmaktadır. ROE, toplam aktifler/öz sermaye oranının ROA ile çarpımına eşit olduğundan, bu oran aşırı kaldıraçlı bir bilanço pahasına yüksek olabilir. Athanassoglou vd., (2008) ve Goddard vd., (2004), gibi araştırmacılar, bankalar üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında, ROE'yi bağımsız değişken olarak kullanmışlardır. Bağımsız değişkenlerden ikincisi, LA oranıdır. Likidite, bilhassa bankalarda kısa vadeli fırsatların nasıl ve ne derecede değerlendirilebileceğini, ayrıca yükümlülüklerin ne derecede ifa edilebileceğinin tespit edilebilmesi açısından oldukça önemli bir değişkendir. Akkaynak (2022), Borges ve Tavares (2020) ve Güneş (2015) araştırmalarında, likidite göstergesi olarak likit aktiflerin aktiflere oranını bağımsız değişken olarak kullanmışlardır. Bağımsız değişkenlerden üçüncüsü, FV oranıdır. Banka aktif kârlılığının doğrudan bilançodaki aktiflerin kalitesiyle ilgili olduğu konusunda literatürde bir fikir birliği var gibi görülmektedir. Dizgil (2017), araştırmasında FV oranını bağımsız değişken olarak kullanmıştır. Ayrıca TBB, bankacılık sisteminin aktif kalitesini analiz ederken birçok orandan yararlanmaktadır. Bu oranlardan biri de FV oranıdır (Dursun ve Bozkır, 2018). Bu araştırmada FV, aktif kalitesini temsil etmektedir. ROA ile aktif kalitesi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar arasında Alexiou ve Sofoklis (2009), Athanassoglou vd., (2008) ve Chiorazzo vd., (2008) yer almaktadır.

3.2. Araştırmanın yöntemi ve modeli

Bir araştırma için elde edilen seriler, öncelikle birim kök testine tabii tutulurlar. Birim kök testi sonucunda seriler üç farklı şekilde durağanlık gösterebilir. Bunlar; I(0), I(1) ve I(2) mertebeleridir. Serilerin durağanlık dereceleri, o serilere hangi analizlerin yapılabileceği hakkında araştırmacıya yol göstermektedir. Bununla birlikte, serilerin durağanlık derecelerine göre seçilen analiz modeli, doğru sonuçlar ortaya koymadığı veya analizin ilerlemesine engel olduğu takdirde, analiz türü değiştirilebilir ve/veya sorun yaratan seri, analiz kapsamı dışında bırakılabilir. Hatta bazı durumlarda bazı seriler, analizin yapılmasına o kadar imkân vermez ki bu gibi durumlarda analizin konusu yani içeriği bile değiştirilebilir. Bu kapsamda bu araştırmada, Türkiye’de şube açan yabancı bankaların ROA’ları üzerinde etkili olan faktörleri incelemek için panel veri analizi yöntemine göre oluşturulan model, çoklu doğrusal regresyon yöntemi ile tahmin edilmiştir. Diğer bir adı, En Küçük Kareler (EKK) yöntemi olan doğrusal regresyon modeli, değişkenlerin I(0) mertebesinde durağan olduğu ve değişen varyans varsayımının sağlandığı durumlarda kullanılmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmaya yönelik oluşturulan regresyon modeli (1)’de gösterilmektedir.

$$d(ROA)_t = \beta_0 + \beta_1 d(ROE)_t + \beta_2 d(LA)_t + \beta_3 d(FV)_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

ROA’yı etkileyen unsurlara ilişkin kurulan model (1)’deki β_0 ; sabit katsayıyı, d ; farkın alınmasını, $\beta_1, 2, 3$; bağımsız değişkenlere yönelik t zamandaki tahmin katsayılarını ve ε ; hata terimini temsil etmektedir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, öncelikle serilerin panel veri analizinde bulunan en küçük kareler modeli, tesadüfi etkiler modeli ve sabit etkiler modelinden hangisine uygun olduğunun tespiti sağlanmıştır. Bu bağlamda serilere, sırasıyla EKK modeli ile sabit etkileri karşılaştırmak amacıyla F testi, EKK modeli ile rassal etkiler modelini karşılaştırmak için Breusch-Pagan Langrange Multiplier LM testi yapılmış olup, her iki testin sonucunda EKK modelinin yapılması uygun görülmüş ve verilerin güvenilirliği sağlanmıştır. Söz konusu testler, analizin ön sınamaya testleri olmasından dolayı, bulgular kısmında yer verilmemiştir. Bu testlerin ardından serilere sırasıyla birim kök testleri, tanısal testler ve çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle serilerin durağan olup olmadığını tespit etmek amacıyla birim kök testleri yapılmıştır.

H0: Seri durağan değildir.

H1: Seri durağandır.

Tablo 3. Serilerin ADF ve PP Birim Kök Testleri

Değişkenler	ADF			
	Düzeyde			
	Sabit		Sabit ve Trend	
	t-istatistik	Olasılık Değeri	t-istatistik	Olasılık Değeri
ROA	-3,270497	0,0177**	-3,298034	0,0699***
ROE	-3,475797	0,0097*	-3,729370	0,0228**
LA	-3,042614	0,0329**	-3,126288	0,1034
FV	-3,169198	0,0235**	-3,169414	0,0940***
Değişkenler	PP			
	Düzeyde			
	Sabit		Sabit ve Trend	
	t-istatistik	Olasılık Değeri	t-istatistik	Olasılık Değeri
ROA	-3,297950	0,0164**	-3,326222	0,0653***
ROE	-3,642638	0,0058*	-3,918023	0,0132**
LA	-2,936769	0,0432**	-3,059651	0,1194
FV	-3,140541	0,0254**	-3,142505	0,0998***

(*) %1, (**) %5 ve (***) %10 anlam düzeyinde durağan olan değişkenleri göstermektedir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, serilere Augmented Dickey Fuller (ADF) ve Phillipd Perron (PP) birim kök testleri uygulanmıştır. Bulgular, sabit ve sabit-trendli durumlarına ilişkin bilgiler vermektedir. Test sonuçlarına göre analize tabii bağımlı ve bağımsız değişkenlerin I(0) mertebesinde %1, %5 ve %10 anlam düzeyinde birim kök içermediği görülmüştür. Diğer bir ifadeyle serilerde, düzey seviyede entegre seriler mevcuttur. Bu çerçevede seriler, düzey

seviyede birim kök içermediği için H_1 hipotezi reddedilememektedir. Serilerin $I(0)$ mertebesinde durağan olması, değişkenler arasındaki ilişkiyi test edebilmek için çoklu doğrusal regresyon modelini uygulamaya imkân sağlamaktadır. Serilere, regresyon modeli uygulandıktan sonra ROA modelini daha detaylı inceleyebilmek için diğer tanısıl testlerin yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda serilere otokorelasyon, değişen varyans, specification hatası ve normallik testleri uygulanmıştır. Testlerin uygulanma aşamasında, serilerde otokorelasyon ve değişen varyans sorunları olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, modelde yer alan tüm değişkenlerin farkları alınmış ve model yeniden oluşturulmuştur. Farkı alınan değişkenler üzerinden yapılan testlerde, ilk test aşamasında oluşan sorunların ortadan kalktığı görülmüş olup, modele yönelik varsayımların sağlanıp sağlanamadığına ilişkin sonuçlar elde edilmiştir.

ROA modelinde otokorelasyon sorununun olup olmadığına ilişkin serilere Breusch-Godfrey Otokorelasyon LM testi yapılmıştır. Bir modelde otokorelasyon sorunu, modele eklenmeyen değişkenlerden, modelin fonksiyonel olarak doğru belirlenememesinden, serileri ölçme hatalarından vb. birçok durumdan kaynaklanabilir. Bir modelde otokorelasyon sorunu olduğunda, regresyon tahminleri yine tutarlı ve yansız olmaktadır. Lakin söz konusu tahmin ediciler, artık etkin olmamaktadır. Otokorelasyon sorunu olduğu takdirde, modeli düzenleyici bir takım önlemler alınması gerekmektedir. Bu kapsamda öncelikle modelde otokorelasyon sorunu olup olmadığını araştırmak için aşağıda yer alan hipotezler geliştirilmiştir.

H₀: ROA modelinin hata teriminde otokorelasyon sorunu vardır.

H₁: ROA modelinin hata teriminde otokorelasyon sorunu yoktur.

Tablo 4. ROA Modeline İlişkin Otokorelasyon Testi

F-istatistik	0,069359
Prob. F	0,7926
Prob. Chi-Square(1)	0,7894

Otokorelasyon sorunu, modelde bulunan hataların birbirleriyle ilişkisinin olmadığı varsayımının bozulması durumunda meydana çıkmaktadır. Bu sorunun EKK yöntemi üzerinde olumsuz etkileri vardır. Bu bağlamda, Tablo 4'te görüldüğü üzere, modelin Prob. Chi-Square değeri 0,7894'tür. Bu doğrultuda H_1 hipotezi reddedilememektedir. Yani, modelin hata terimi, otokorelasyon sorunu içermemektedir.

ROA modelinde değişen varyans sorunu olup olmadığını test edebilmek için ARCH testi uygulanmıştır. Değişen ya da bir diğer adıyla sabit varyans testi, EKK yönteminin en önemli varsayımlarından bir diğeridir. Modelde değişen varyans olması durumunda, regresyon tahminleri yine yansız olmaktadır. Lakin varyans tahminlerinin etkin olmamasından dolayı istatistiki hipotez testleri, bu aşamada geçerliliğini kaybetmektedir. Bunun yanı sıra, modelde değişen varyans sorunu olması durumunda, belirli bir güven aralığında modelin öngörü ve tahmin aralığı genişlemektedir. Bu doğrultuda aşağıda belirtilen hipotezler geliştirilmiştir.

H0: ROA modelinde sabit varyans varsayımı geçerli değildir.

H1: ROA modelinde sabit varyans varsayımı geçerlidir.

Tablo 5. ROA Modeline İlişkin Değişen Varyans (ARCH) Testi

F-istatistik	0,797875
Prob. F	0,3729
Prob. Chi-Square(3)	0,3701

Regresyon yönteminde, değişen varyans testi uygulanırken, bağımsız değişkenin birim değerinde değişim olacağı, lakin açıklayıcı değişkenin birim değerine ilişkin varyansın değişmeyeceği varsayılmaktadır. Bu kapsamda, Tablo 5'te görüldüğü üzere, modelin Prob. Chi-Square değeri 0,3701'dir ve bu değer sonucunda H1 hipotezi reddedilememektedir. Diğer bir deyişle, modelde sabit varyans varsayımı geçerlidir.

ROA modeline Ramsey RESET testi uygulanarak, modelde bir specification hatası bulunup bulunmadığı test edilmiş ve aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H0: ROA modelinde specification hatası vardır.

H1: ROA modelinde specification hatası yoktur.

Tablo 6. ROA Modeline İlişkin Specification Hatası Testi

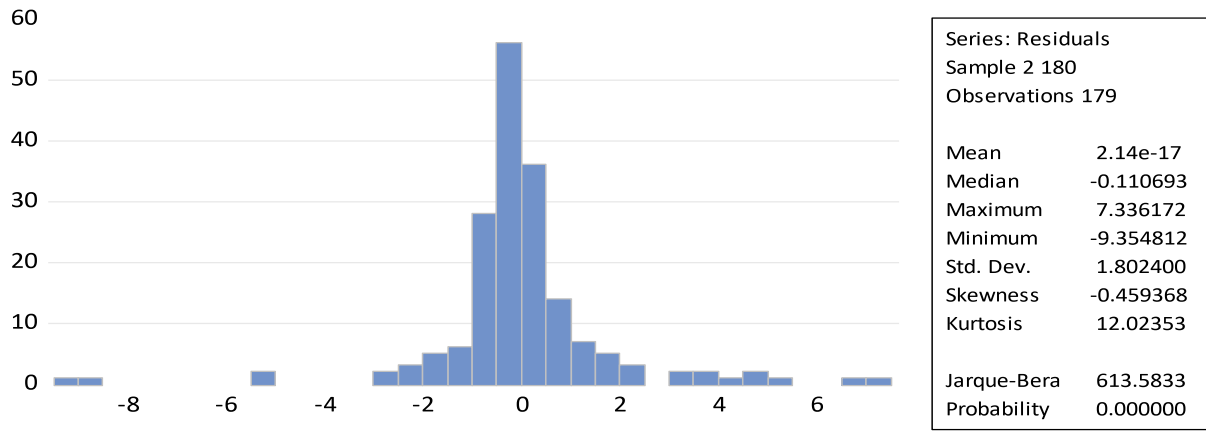
F-istatistik	11,89934
Prob. F	0,0007

Tablo 6’da ROA modelinde specification hatası olup olmadığının tespit edilmesini sağlayan F-istatistik değerinin 0,05 olasılık değerinden büyük olmasından dolayı H₁ hipotezi reddedilememektedir. Bulgulara istinaden ROA modelinde bir specification hatası olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

ROA modelindeki kalıntıların normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin normallik testi yapılmış ve aşağıda belirtilen hipotezler geliştirilmiştir.

H₀: ROA modelindeki kalıntılar normal dağılım göstermektedir.

H₁: ROA modelindeki kalıntılar normal dağılım göstermemektedir.

Şekil 1: Modeldeki Hata Terimlerine Ait Kalıntıların Normallik Testi

Şekil 1’deki, Jarque-Bera istatistiğine ait olasılık değeri 0,000000’dır. Bu doğrultuda ROA modeline ait kalıntıların normal dağılıma sahip olmadığı sonucuna ulaşıldığı için H₀ hipotezi reddedilmektedir. Böylelikle kalıntıların normal dağılım göstermediğini ifade eden H₁ hipotezi kabul edilmiştir.

Bulgulara genel itibariyle bakıldığında, modele beş farklı test üzerinden varsayımlar geliştirilmiştir. Bu çerçevede, serinin I(0) mertebesinde durağan olduğu, modelde otokorelasyon sorunu olmadığı, modelde sabit varyans sorunu olmadığı ve modelde specification hatası olmadığı varsayımlarının sağlandığı görülmektedir. Öte yandan varsayımlardan yalnızca modele ait kalıntıların normal dağılım gösterdiğini belirten varsayımın sağlanmadığı tespit edilmiştir.

Bu araştırmada, Türkiye’de şube açan yabancı sermayeli bankalara yönelik oluşturulan ROA modelinden katsayıların kullanılabilirliğine, otokorelasyon ve değişen varyans sorununa ayrıca specification hatası ile kalıntıların normal dağılıp dağılmadığına ilişkin yorumlamalar

yapılabilmektedir. Türkiye’de şube açan yabancı sermayeli bankalara yönelik kurulan ROA modeline ilişkin nihai tahmin sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Aktif Kârlılığına İlişkin Model Bulguları

Bağımlı Değişken: ROA				
Yöntem: En Küçük Kareler				
Örnekleme: 2015Q1 2023Q4				
Gözlem Sayısı: 180				
Değişkenler	Katsayı	Std.Hata	t-istatistiği	Olasılık
C	0,000249	0,135887	0,001833	0,9985
D ROE	0,306473	0,020337	15,06959	0,0000
D LA	0,035567	0,011000	3,233250	0,0015
D FV	-0,003958	0,008685	-0,455753	0,6491
R Kare	0,577620			
Düzeltilmiş R Kare	0,570379			
F İstatistiği	79,77305			
Olasılık (F İstatistiği)	0,000000			

(*) %1, (**) %5 ve (***) %10 anlam düzeyini göstermektedir.

Tablo 7’de görüldüğü üzere, farkı alınmış ROE ve LA’ya ait t-istatistik değerleri 0,05’ten büyük ve bu değerlere ait olasılık değerleri 0,05’ten küçüktür. Bu bağlamda, ROE ve LA’ya ait katsayılar anlamlı bulunmuştur. Bununla birlikte, FV’ye ait t-istatistik, olasılık ve katsayı değerlerinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Modele ait F-istatistik değeri 79,77’dir ve bu değer t-istatistik değeri olan 0,0018’den büyüktür. Ayrıca f-istatistik değerine ait olasılık değeri 0,05’ten küçüktür. Bu bulgular, oluşturulan modelin anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Yanı sıra, modele ilişkin R² değeri 0,57’dir ve bu değer bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni %58 oranında açıklama gücüne sahip olduğunu göstermektedir. R² değerinin zaman serilerinde, genellikle serinin trend içermesinden dolayı % 90 ve üzeri bir değerde olması

beklenmektedir. Bu sonuç, bağımsız değişkenin ve/veya değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama gücünün “yüksek” olduğu anlamına gelmektedir. Kesit serilerle yapılan araştırmalarda ise R^2 'nin % 50 ve üzeri bir değer göstermesi beklenmektedir. Kesit serilerde R^2 değerinin % 50 ve üzeri bir sonuç vermesi, bağımsız değişkenin ve/veya değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama gücünün “yüksek” olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda bu araştırma, kesit serilerinden oluşmaktadır ve elde edilen % 58'lik bir R^2 değeri, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama gücünün “yüksek” olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, ister zaman serilerinde olsun isterse kesit serilerde olsun R^2 değerinin % 100'e yakın çıkması, kurulan modelde hata olduğunu, diğer bir deyişle yapılan analizin sağlıklı sonuçlar vermeyeceğini ifade etmektedir. Bunun sebebi, incelenen bağımlı değişken ve/veya değişkenleri etkileyen çok sayıda içsel ve dışsal faktörlerin bulunmasıdır. R^2 değerinin normalden yüksek bir değer göstermesi, araştırmada kullanılan değişkenlerden daha fazla etkili olabilecek farklı değişkenlerin olası etkilerinin beklenilenin altında olması anlamına gelmektedir ki bu durum, araştırmada sağlıklı bulgular elde edilmesine yol açabilir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'de şube açan yabancı bankaların istikrarlı olarak sürdürülebilirliğini sağlaması ve müşteri güvenini maksimum seviyede tutabilmesi için kâr elde etmesi oldukça önemlidir. Bu doğrultuda bu araştırma, Türkiye'de şube açan yabancı bankaların ROA'larını tahmin etmede ROE'nin, varlık yönetiminin ve aktif kalitesinin etkisini göstermek için yapılmıştır.

Büyükoğlu (2023), Akkaynak (2022), Thi Doan ve Bui (2021) ve Pointer, Khoi (2019) ve Dizgil (2017) araştırmalarında, farklı banka türleri ve farklı analiz modelleri ile inceleme yapmışlardır. Bu araştırmalar sonucunda, aktif kalitesi ve likidite'nin kârlılık üzerinde ve LA ile FV'nin ROA üzerinde etkili olduğu, ayrıca ROA ile ROE arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada Türkiye'de şube açan yabancı bankaların verileri Panel veri analizi yönteminin çoklu doğrusal regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda bu araştırmanın bulgularına göre seride bulunan değişkenlerin $I(0)$ mertebesinde durağan oldukları, modelde otokorelasyon ve değişen varyans sorunu ile specification hatası olmadığı sonuçları elde edilmiştir. Bu kapsamda modeldeki testlere yönelik geliştirilen H_1 hipotezleri kabul edilmiştir. Buna rağmen ROA modelindeki kalıntıların normal dağılmadığı görülmüş olup, H_1 hipotezi reddedilememiştir. Ayrıca araştırmanın bulguları, ROA ile bağımsız değişkenlerden ROE ve LA arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'de şube açan yabancı bankaların ROE ve LA

oranlarında oluşacak %1'lik her bir artış, ROA'larında sırasıyla %30 ve %3 oranında bir artış sağlamaktadır. Bununla birlikte ROA ile FV arasında istatistiksel olarak negatif yönlü ve anlamsız bir ilişki bulunmaktadır. Diğer taraftan modelin R^2 değeri, %58'dir. Bu değer, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni %58 oranında açıklama gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca modelin F-istatistik ve olasılık değerleri, modelin anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Bulgulara yönelik genel bir değerlendirme yapıldığında, ROE ve LA'nın bankaların ROA'ları üzerinde olumlu bir etki doğurduğu gözlemlenmiştir. ROE, bir bankanın sahip olduğu sermayenin ne oranda kârlılık sağladığını göstermektedir. Bu doğrultuda öz kaynaklardan sağlanan kârlılığın hissedarlara dağıtımını yaptıktan sonra, bankanın aktiflerini artırmaya yönelik kullanıldığı söylenilebilir. Bulgularda, likiditenin olumlu etkiye sahip olduğu fakat bu etkini özkaynak kârlılığı kadar etkili olmadığı görülmüştür. LA'lar bir bankanın mevcut likidite durumunu gösterdiği gibi o bankanın risk göstergesi olarak da kabul edilmektedir. Bir bankanın likit varlıklarının yüksek olması, bankaların takas borçlarını ve yükümlülüklerini kolaylıkla ödeyebilmesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan bankaların LA oranlarını artırmaları son derece önemlidir. Öte yandan aşırı likite sahip olmak, bankaların kârlılık oranlarını negatif yönlü etkilemektedir. Bu durum için Türkiye'de şube açan yabancı bankaların risk yönetimi uygulamalarına iyi entegre edilmiş likidite yönetim stratejileri ve politikaları geliştirerek sağlam bir yönetim ve risk yönetimi sistemleri kurmaları gerekmektedir. Ayrıca stres veya acil durumlarda herhangi bir likidite açığını gidermek için bir acil durum finansman planı oluşturmaları ve bankalarda krizleri tetikleyebilecek herhangi bir likidite zorluğunu önlemek için likidite finansman ihtiyaçlarının aktif olarak izlenebilmesini sağlamaları önerilmektedir. Diğer taraftan bankaların mevduatlar, tahvil ve hisse senetleri gibi sözleşmelerden türeyen finansal varlıklarından kâr sağlayacağı fikri, analiz sonucuna göre doğru bulunmamıştır. Bulgulara göre FV'nin ROA üzerinde negatif yönlü bir etkisi görülmektedir. Bu doğrultuda bankaların aktif kârlılıklarını artırabilmeleri için aktif kalitelerini artıracak ve FV oranlarını azaltacak daha farklı işlemlere yönelmeleri gerekmektedir.

Türkiye'de şube açan yabancı 5 banka bulunması sebebiyle araştırmanın örnekleme 5 banka şubesi ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca bu banka şubeleri içinde yer alan Intesa Sanpaolo S.p.A. bankasına ait şube, Türkiye'de 2014 yılının 2. çeyreğinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Araştırma analizinden sağlıklı bulgular elde edilebilmesi ve Intesa Sanpaolo S.p.A. bankasına ait şubeden uygun veriler sağlanması nedeniyle, araştırmanın analiz dönemi 2015 yılının 1. çeyreğinden başlatılmıştır. Bununla birlikte, araştırmanın yapıldığı dönem içerisinde şubelere

ait 2024 yılı verilerinin TBB web sitesinde henüz yayımlanmamış olması, araştırma döneminin 2023 yılının son çeyreği ile sınırlandırılmasına sebep olmuştur. Yanı sıra, seride yer alan Sermaye Yeterlilik oranının I(1) mertebesinde durağan olmasından ve Likit Varlıkların Kısa Vadeli Yükümlülükler oranının otokorelasyon ve sabit varyans sorununa sebep olmasından dolayı, bu değişkenler analiz kapsamı dışına çıkartılmıştır.

Bu araştırmanın yabancı sermayeli kalkınma bankalarına uyarlanması, sonraki araştırmalara önerilebilir. Gelecek araştırmalarda, modele farklı değişkenler eklenerek ve farklı analiz yöntemleri kullanılarak literatüre daha yeni ampirik kanıtlar sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Abbas, F. ve Aziz, B. (2020). The interdependence between capital and profitability in banking industry of Asia: A comparative study of developed and developing economies. *NUML International Journal of Business & Management*, 15(2), 17-34.
- Akkaynak, B. (2022). Türk Bankacılık Sektörünün Karlılığını Etkileyen İçsel Değişkenler. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 769-784.
- Alexiou, C. ve Sofoklis, V. (2009). Determinants of bank profitability: Evidence from the Greek banking sector. *Economic Annals*, 182, 93-118.
- Ali, K., Akhar, M. F. ve Ahmed, H. Z. (2011). Bank-specific and macroeconomic indicators of profitability - empirical evidence from the commercial banks of Pakistan. *International Journal of Business and Social Science*, 2(6), 235-242.
- Alshatti, A. S. (2015). The effect of the liquidity management on profitability in the Jordanian Commercial Banks. *International Journal of Business and Management*, 10(1), 62-71.
- Athanasoglou, P. P., Brissimis, S. N. ve Delis, M. D. (2008). Bank-specific, industryspecific and macroeconomic determinants of bank profitability. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 18, 121-136.
- Abu Bakar, M. A., Nasir, N. M., Abd Razak, F. D. and Hazwani, N. (2018). Bank's liquidity holding and profitability: Evidence from generalized method of moments. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, (Special Edition), 1614-1623. DOI NO: 10.7456/1080SSE/217
- Borges, M. R. ve Tavares, A. S. (2020). Determinants of bank performance in the context of crisis: A panel data analysis for Portugal. *European Research Studies Journal*, 23(4), 674-686.
- Büyükoğlu, B. (2023). Yerli ve yabancı mevduat bankalarında içsel ve dışsal faktörlerin karlılığa etkileri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 15(28), 104-121. <https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.1231993>
- Cheng, L., Nsiah, T. K., Charles, O. and Ayisi, A. L. (2020). Credit risk, operational risk, liquidity risk on profitability: A study on south Africa commercial banks. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, 29(5), 5-18. DOI: 10.24205/03276716.2020.1002

- Chiorazzo, V., Milani, C. ve Salvini, F. (2008). Income diversification and bank performance: Evidence from Italian banks. *Journal of Financial Services Research*, 33, 181-203.
- Dizgil, E. (2017). Türkiye'deki mevduat bankalarının kârlılığını etkileyen mikro düzeyli faktörler üzerine ampirik bir araştırma. *BDDK bankacılık ve finansal piyasalar*, 11(2), 31-52.
- Doğru, C. (2011). Kârlılığın belirleyicileri analizi: Teori ve orta ölçekli bir banka uygulaması. *Maliye Finans Yazıları*, 91, 47-75.
- Duan, Y. ve Niu, J. (2020). Liquidity creation and bank profitability. *The North American Journal of Economics and Finance*, 54. <https://doi.org/10.1016/j.najef.2020.101250>
- Dursun, D.G. ve Bozkır, B. (2018). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Ticari Bankaların Aktif Kalitesinin TOPSIS Yöntemi İle Ölçümü. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 243-258.
- Goddard, J., Molyneux, P. ve Wilson, J. (2004). Dynamics of growth and profitability in banking. *Journal of Money*, 36, 1069-1090.
- Güneş, N. (2015). Banka kârlılığının belirleyicileri: 2002-2012 dönemi Türk mevduat bankaları üzerine bir inceleme. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 20(3), 265-282.
- Hawaldar, I. T., Meher, B. K., Kumari, P. ve Kumar, S. (2022). Modelling the effects of capital adequacy, credit losses, and efficiency ratio on return on assets and return on equity of banks during COVID-19 pandemic. *Banks and Bank Systems*, 17(1), 115-124.
- Ibe, S.O. (2013). The Impact of Liquidity Management on the Profitability of Banks in Nigeria. *Journal of Finance and Bank Management*, 1(1), 37-48.
- Thi Doan, T.-T. ve Bui, T. N. (2021). How does liquidity influence bank profitability? A panel data approach. *Accounting*, 7(2021), 59-64. DOI:10.5267/j.ac.2020.10.014
- Karahanoğlu, İ. (2017). Türk kalkınma ve yatırım bankalarının aktif karlılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 50 (Temmuz-Aralık), 167-186.
- Karakaş, A. ve Acar, M. (2022). Ticari bankalarda likidite ve kârlılık ilişkisi: Türk bankacılık sektörü üzerine bir uygulama. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 16(2), 139-171. DOI: <http://doi.org/10.46520/bddkdergisi.1178316>

- Kumer, V. ve Sayani, H. (2015). Application of CAMEL model on the GCC Islamic Banks: 2008-2014. *Journal of Islamic Banking and Finance*, 3(2), 1-14.
- Lartey, V.C., Antwi, S. ve Boadi, E.K. (2013). The relationship between liquidity and profitability of listed banks in Ghana. *International Journal of Business and Social Science*, 4(3), 48-56.
- Munteanu, I. ve Ilie, C.A. (2021). The Use of ROA and ROE in Study of a Bank's Profitability. "Ovidius" *University Annals, Economic Sciences Series*, XXI(2), 1078-1083.
- Nimer, M.A., Warrad, L. ve Omari, R.A. (2013). The impact of liquidity on Jordanian banks profitability through return on assets. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 5(7), 70-76.
- Öndeş, T. ve Osman, A. B. (2020). Likidite bankaların kârlılığını etkileyen faktör mü? Ampirik bir çalışma. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 393-402. DOI: 10.21733/ibad.686734
- Parvin, S., Minhajul Haque Chowdhury, A. N. M., Siddiqua, A. ve Ferdous, J. (2014). Effect of liquidity and bank size on the profitability of commercial banks in Bangladesh. *Asian Business Consortium*, 9(1), 7-10. <https://doi.org/10.18034/abr.v9i1.219>
- Pointer, L. V. ve Khoi, P. D. (2019). Predictors of return on assets and return on equity for banking and insurance companies on Vietnam stock Exchange. *Entrepreneurial business and Economics Review*, 7(4), 185-198.
- Rasul, L. (2013). Impact of liquidity on Islamic banks' profitability: Evidence from Bangladesh. *ECONOMICA*, 9(2), 23-36.
- Sari, F. N. ve Endri, E. (2019). Determinants of Return on Assets (ROA) On Conventional Banks Listed on Indonesian Stock Exchange (IDX) Period 2013 – 2017. *IOSR Journal of Business and Management*, 21(4), 52-62.
- Staikouras, C. K. ve Wood, G. E. (2011). The Determinants of European bank profitability. *International Business & Economics Research Journal*, 3(6), 57-68.
- Taysı, K. ve Özgür, E. (2022). Yabancı Sermayeli Mevduat Bankalarının Aktif Kalitesine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi için Panel Veri Analizi Uygulaması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (61), 175-198. Doi: 10.18070/erciyesiibd.988028

Trujillo-Ponce, A. (2013). What determines the profitability of banks? Evidence from Spain.
Accounting and Finance, 53, 561–586.